

Reg: 1958.

3

J.

ILLⁿ AC MAG^{co}
DOMINO BALTHA-

SARI DE BATTHYAN

*hereditario Regalium Dapiferorum in
Vngaria Magistro, & S. C. R. Q. M^{tis}
Consiliario &c.*

CAROLVS CLVSIVS A.

OBILEM virum Anglum,
proximis his tribus annis
vniuersum orbem circum-
nauigasse, V. Mag^{am} intelle-
xisse arbitror: celebris enim
fuit vbique de eius reditu fama.

E A, dum superiore anno in Anglia ef-
sem, me permouit, vt nonnullam familia-
ritatem cum iis ambirem, qui ipsum comi-
tati sunt, aliquid de rebus, quas in longa il-
la nauigatione obseruassent, cognoscere
desiderans: quod amicorum quorundam
sedulitate non modò mihi obtigit, sed ad
ipsorum Præfectum Dn. FRANCISCVM
DRAKE, nauis dominum aditū insuper ha-
bui, qui plurima humanissimè mecum cōtu-
lit. Multa præterea cum Nobilis quidā Eliot
cognomine, qui ei comes fuit, tum alij ex

A 2

Drake

Drake familia auditu periucunda retulerunt: sed maximè grata fuère, quæ ad *Εοταρινόν* studium pertinentia ab iis didici.

H O R V M omnium, tum aliorum quorundam exoticorum fructuum, quos in Britannica ista peregrinatione adquisiui breues descriptiones, & nonnullorū etiam icones in rei herbariæ studiosorum gratiam exhibere, atque ad Notas quas in *Garcia* Aromatum historiam, post tertiam editionem, conscripsi, addere volui, non minus gratas eis futuras sperans, aliis lucubrationibus prius in lucem à me editis.

C E T E R V M, quoniam V. Mag^{am} huiusmodi rebus delectari scio, ipsius nomini nuncupare libuit, cōfidens in insigni quam instruit Bibliotheca, locum etiam illis inter reliquos libros concessurum: & tenuem istam, pro plurimis in me collatis beneficiis grati animi demonstrationem boni consulturum.

Q V O D vt facere non grauetur, plurimū oro, illi à Deo omnia felicia exoptans.
Viennæ Austriæ, Cal. Ian. M. D. LXXXII.

C A R O-

CAROLI CLVSII^s
ATREBATIS IN ARO-
MATVM HISTO-
RIAM NOTÆ.

BETRE, *Areca*, & *Indicas nuces* sine *Coccos* ferentis arborum icones, ante multos annos in Belgium ad me misit C. V. Alphonsus Pancius p. m. 7^{l^{mi}}. Ducis Ferrariae olim Medicus. Sed cum eas fictitias esse existimarem, neque secunda, neque tertia editione, *Aromatum historia* inserta fuere.

CUM superiore porro anno sermones conferrem cum ornatissimo viro, multisque peregrinationibus claro Dn. Fabricio Mordente Salernitano, qui aliquot annis Goæ vicinisq. in India locis vixit, in mentionem earum arborum quæ istic nascuntur incidimus: de quibus sanè multa admiranda, & auditu mihi incundissima disseruit. Protuli itaque Pancij icones, ut illius iudicium intelligerem. Eas autem cum genuinas esse affirmaret, exceptis paucis notis quas ex ipsius admonitione corrigi iussimus, exprimimus, & breues descriptiones in studiosorum gratiam adiunximus.

BETRE Cap. 18. lib. I. Aromat.

ARBORIBVS sese implicat & circumvoluit
Betre, easque scandit Hedera modo, cui perquam si-
milis habet folia, teste Fabricio & pictura: fructum

Betre.

A 3

BETRE

IN AROMAT. HISTORIAM NOTÆ. 7
*ex foliorum exortu promit contortum ut Garcias re-
fert & pictura ostendit. Cui cum similimus videatur
fructus à Rasso mihi ante decennium donatus, eius
etiam iconem oculis subiecimus.*

ARECA Cap. 25. lib. 1. Aromat.

IN magnam altitudinem excrescit Areca arbor, *Areca.*
trunco equali propemodum ubiq. crassitie, qui cortice
integitur adeo leni, ut nullum ascensum prebeat, nisi
aptatis ad pedes compedibus & laqueis, aut cincto per
internalla caudice vinculis quibusdam ex sparto aliā-
ne materia confectis, quemadmodum Garcias in nu-
ces Indicas ferente arbore, que proximo capite descri-
bitur, refert. Huius rami deorsum nō inslectuntur, sed
sursum vergunt, & incurvantur, ut procul intuenti-
bus orbem quodammodo conficere videantur: folia pe-
tinatim ramos utrimque ambiunt, alioqui Palme
similia. Fructus deni aut duodeni suis involucris vil-
losis tecti dependent ex crassis et oblongis pediculis, qui
in inferiorum ramorum alis nascuntur.

Mendam in tertia annotatione eiusdem cap. sic corrigito
A. r. esset q. i. l. 4. c. 2. f, q. q. f. t. c. e, p. e. v. a, nisi postea
causam subiceret. A. S. &c. adde ad calcem eiusdem annota-
tionis, Hec ille de Sultano Cambaie, quem pater à cunabulis vene-
no aluerat.

A 4

ARECA

Cap. 26. lib. 1. Aromat.

Coccos ferens arbor Palma modo crescit, & Coccus.
in altum tollitur: eius tamen caudex minimè ut in
Palma scaber, sed lenis est. Eam ob causam subinde
vinctulis ligaturisque quibusdam ex sparto aut alia
simili materia constantibus per intervalla cingi solet,
eaque vincula ferreis clavis trunco interdum adfi-
guntur, ut firminus hereant, facilioremque ascensum
præbeant: alioqui difficulter omnino scandi potest, nisi
laquei pedibus aptentur. Rami ut in Palma deor-
sum inflectuntur in arcum, dorsoque sunt elatiore,
utrisque oris in anteriorem seu superiorem partem
vergentibus, unde folia nascuntur Palma similia. Ex
inferiorum ramorum, qua caudici connectuntur, alis,
aliæ nascuntur rami, qui quinas & senas proferunt
nucis suo multiplici densoque velamine tectas.

PORRO adeo vicina interdum solent crescere
Areca & Cocci arbores, ut earum rami mutuo sese im-
plicantes, pulcherrima umbracula præbeant ad So-
lis radios æstusque arcendos.

In his etiam commorantur plerumque simia & cer-
copithecæ, perque ramos ex una arbore in alteram
transcendant, venatorum qui eas persequuntur cona-
tus ea ratione subinde eludentes.

Mendam quæ eodem cap. in Historia Cocci apud Gar-
ciam est, sic corrigito: a. f. q. i. a. f. u. c. a. p. lege: aut fasciis
vinctulisque quibusdam arbores per intervalla colligantes.

Ad secundam annotationem cap. 34. lib. 1. Aromat. adde.
πατελνύν verò Straboni Geograph. lib. 15. Insula est, quam
Indus facit in duas partes diuisus, figura triangula: in qua
vrbs est insignis nomine Pattala, à qua insula nominatur.

ARBOR TRISTIS Cap. 1. lib. 2. Hist. Arom.

ET quoniam nobis multa etiam retulit de Arbore tristi, cuius nateram, dum istic esset, summopere est admiratus: illius ramum cum suis floribus exprimi iussimus.

ASSURGIT verò ea arbor interdum ad trium Arboris tristis historia.
hominum altitudinem, iustamque crassitiem acquirit: ramos habet multis alis concavos, & foliis myrti foliis quàm similimis onustos: in tenerioribus ramis nascuntur flores pediculis ex foliorum interna sede prodeuntibus inherentes, copiosi, hoc est terni, quaterni, aut plures simul fere congesti, candidi, Jasmini floribus forma magnitudinèque pares, foliisque mucronatis, ut illi, constantes, sed pleniores multiplicique foliorum textura, odoris fragrantissimi, & haud multum à Jasmini florum odore dissimilis: noctu autem solent ij flores explicari, & oriente Sole, simulatque ab ipsis radiis illustrari incipiunt, ilico decidere, vel antipathia quadam, vel prae nimia succi tenuitate, quem solares radij absorbunt: nam quos Sol non attingit, diutius in arbore herere solent. Studiosè verò colliguntur ij flores propter odoris fragrantiam, & vitreis organis odoratissima ex illis aqua elicitur, quæ aqua de mogli dicitur asserente Fabricio, quoniam Malabarica lingua arborem Mogli vocant, floresque idem Mogli.
nomen mutuati sunt.

Eius fructum observasse negat: quem verò adpingi iussimus, sub finem anni 1579. missus est Viennensium cuidam mercatori pro fructu arboris Indica cuius flores odoratissimi noctu aperiuntur, & oriente Sole decidunt: quibus votis maxime ad Arboris tristis historiam accedit.

ARBOR

CETERVM sub anni 1580. initium simile plantæ semen à C. V. Joachimo Camerario Viennam mihi missum fuit, quo terræ commisso, duæ plantæ enatæ sunt, quas Septembri florere incipientes, repentinū gelu corruptit. Ipse verò Camerarius plures plantas nactus est, quæ flores quidem protulerunt, minimè tamen ad frugem peruenierunt, eiusdem gelu iniuria. Intellexit autem, si semen plenam maturitatem consequatur, autumno excidere, & sese plurimum propagare. Idem me huius plantæ floribus siccis natiuum colorem retinentibus, & pictura ad vinum expressa liberaliter donauit.

PRIMUM è terra emergit ocymi, quod cereale nonnulli cognominant, aut Circeæ Lutetiana fere modo, deinde caulem promit cubitalem, aut ampliore, pollicari crassitudine, succulentum, firmum, ex viridi purpurascentem, frequenter uti Balsamina femina geniculatum, & in ramos frequentes diuisum: folia in singulis geniculis bina ex aduerso semper nascentia, Siliquastri ferè vel Circeæ Lutetiana foliis admodum similia, succi plena, circa basim ampla, & per extremum mucronata, quæ gustata, foliorum siliquastri grauem odorem, & tandem etiam acrimoniam propemodum referunt: flores in ramulorum alis singuli, oblongi, concaui, floribus Tabaci fere similes, nequaquam tamen in mucronatos angulos ut illi desinentes, verum in obtusos quemadmodum conuoluoli flores, Tabaci floribus etiam ampliores, elegantissima interdum purpura nitentes, interdum flauis aut pallentes, nonnunquam etiam candidi, & plerumque binis coloribus in eodem flore elucescentibus, vel purpureo mediam floris partem occupante, vel virgatim totum florem intercurrente, vel tenuissimè

Iasmini Mexicanici historia.

I A S M I -

per eum asperso, odoris suavis, staminulis plurib. cum stilo paulò longiore è medio flore emergentibus, caduci admodum, & subito præsertim sub meridiem sese contrahentes florum conuoluoli modo: calyculi flores amplectentes in quinque mucronatas lacinias sunt diuisi, virides, & quasi membranæ, in quibus unicum semen sua membrana siue pericarpio inclusum, quod ubi maturuit fuscum est, angulosum, tuberculisque quibusdam insignitum, & veluti corona exigua ornatum superiore parte, bacca myrti ferè magnitudine: radix, tametsi annua duntaxat, satis crassa, intus alba, foris nigricans, & fibris aliquot prædita, gustu nonnihil acri, cui admixta sit superficialis quedam dulcedo. Illud etiam in hac planta obseruatione dignum, quod cum contabescit, integri articuli decidant, & circa genicula interdum candida quedam efflorescentia enascatur, que temporis successu concreta, salis saporem refert: cuius notæ idem Camerarius candide admonuit.

Peregrina & perelegans est hac planta, nec ante annum 1580. mihi conspecta. Eius semen Camerarius ex Italia acceperat Iasmini Indici siue Mexicani nomine: bacca Myrti ferè magnitudine, nulla membrana siue pericarpio inclusum, & spontè ubi maturuerit, vel lenissima agitatione excidens. verum cum nihil Iasmini præter odoris suauitatem, ad quam nonnihil accedit, habeat, non video qua ratione commodè hac appellatione insigniri queat. In Belgio, ubi etiam feliciter apud nonnullos rei herbarie studiosos cum hoc anno tum superiore creuit, Solanum odoriferum vocatum est: Hispani Marauillas del Peru, id est admirabilem peruana appellarunt propter tam insignem in eadè interdum planta florum varietatem: tametsi

Iasminum
Indicum, vel
Mexicanum.

Solanum o-
doriferum.
Marauillas
del Peru.

quas plu-

quas plurimas hoc anno in Hieronymi Scholiers suburbanum (unde unam exemptam delineari iussi, cuius hic iconem proponimus) Antuerpia, & Nobilis matronæ C. V. Hoperi I. C. viduæ horto Colonia conspexi, singulæ stirpes vel omnino rubros, vel è rubro & pallido simul permixtis coloribus distinctos protulerunt.

At quas postea hoc eodem anno 1581. circiter Cal. Octobr. in Ill^{mi}. Principis Wilhelmi Landgraviæ Hassiæ &c. amplissimo & cultissimo horto Cassellis vidi, mira varietate colores mutare deprehendi. Nam licet unica planta centenos aut plures flores uno die interdum proferret, ne vnus quidem (præter eos qui aut toti purpurei, aut pallidi erant) alteri similis erat: sed omnes colorum (tametsi purpureo & pallido constantium) varia mixtura inter se differebant: cum nonnunquam purpura medium quasi florem secaret, nonnunquam alterni, modo purpurei, modo pallidi radij totum distinguerent, aut interdum magnis, modo exiguis purpurantibus maculis vario situ et mixtura toti flores aspergerentur. Altero die (nam, ut diximus, caduci admodum sunt, & quodammodo ephemeræ, imò plerumque à meridie, præsertim per æstus, contrahuntur & flaccescunt) non minor in floribus recens enatis conspicitur varietas, & tamen si quis cum pridie decerptis, & inter chartas repositis conserat, colorum situ ab iis discrepare animaduertet. Tertia itidē die & subsequētib; similiter: ut insignis ista mutatio magnoperè me commoueret, & in summam admirationem raperet.

Hachal indi.

Illud autem mirum, ex eodem semine insignem istorum florum varietatem provenire. Peruanos Hachal indi crassa & in palato formata pronuntiatione nominare intelligo.

FICVS

FICVS INDICA.

SED quandoquidem in Indicarum arborum narrationem incidimus, silentio minimè premendam duxi miraculo verè dignam eam arborem, de qua idem Fabricius apud me verba fecit.

IN magnam altitudinem unico trunco eoque admodum crasso assurgere solet: ramos deinde in omnia Ficus Indica historia. circum latera expandit, qui tennes quasdam fibras sine filamenta (qualia in Cuscuta vulgo nuncupata conspiciuntur) coloris, dum recentia sunt, cerei sine aurei demittunt. Iis, ubi terram attigerint, firmanantur, novamque quasi prolem generant: etenim magnam crassitiem paulatim adquirunt, & veluti in novos arborum caudices transeunt, qui novos rursus summa sui parte in latera ramos spargentes, novis denuo fibris deorsum missis sese propagant. Sic alij deinceps rami in infinitum, ut interdum unica arbor suis propaginibus integrum fere miliare Italicum in ambitu occupet, sitq; difficile, quæ primaria sit arbor, siue omnium istarum prolium parens diiudicare, præterquam ex trunci amplitudine, quæ nonnunquam in matre tanta est, ut trium virorum vltimis vix apprehendi queat. Verùm non modò inferiores rami similes fibras spargunt, sed etiam in arbore summi: ideoque unica arbor densissimam silvam efficit. Sub eas autem arbores aditum sibi paraturi incolæ, fibras iam in truncos conuersas, tenuiores scilicet, excindere solent, atque ea ratione veluti concamerationes & umbracula facere arcendi caloris gratia: adeò enim densis ramulis reliqui maiores rami luxuriant, ut solis radij nulla ratione penetrare queant: imò concavi istarum fornicum multiplicèque sinus scindunt inaequaliter inde resultantem aëra, quæ causa est ut Echo multis in locis ter atq; etiam sæpius humanas voces reddat. Vidit verò, qui mihi refe-

B

FICVS

rebat.

rebat, interdum octingentos aut mille viros, quo in numero ipse fuisset, unius huiusmodi arboris umbra tegi: atque affirmabat terna etiam hominum milia sub tali arbore latere posse. Folia fert in nouellis ramis mali cotonei foliis similia, superne viridia, inferne candicantia, & lanugine, uti illa, pubescentia, quæ mirum in modum ab Elephantis expetuntur, ideoque in eorum pabulum cedere solent. Fructus extremi pollicis articuli magnitudine, sicibus exiguis similis, colore foris et intus sanguineo, granisque, uti vulgares ficus, plenus, dulcis quidem & edulis, verum saporis minus grati quàm illæ: nascitur autem inter folia, quemadmodum vulgares ficus, hoc est in nouellis ramis, qua parte folia illis inherant.

Prouenit in insula Goa, locisque vicinis.

DISPICIENDVM superest an Veteribus cognita non fuerit hæc arbor, eiusque historia literarum monumentis tradita: quandoquidẽ illam Indiæ partem Alexandri Macedonis victoriæ Europæis etiam hominibus aperuerunt.

Q. CURTIVS lib. 9. Hist. rerum ab Alexandro gestarum, refert, Alexandrum Poro rege, & Hydaspæ amne superato, ad interiora Indiæ processisse. Silvas autem fuisse prope in immensum spatium diffusas, procerisque & in eximiam altitudinem editis arboribus umbratas: plerosque ramos instar ingentium stipitum flexos in humum, rursus qua se curuauerant erigi, adeo ut species esset non rami resurgentis, sed arboris ex sua radice generate.

Indicæ arbores valte.

PLINIVS verò lib. 12. naturalis Hist. cap. 5. de Indicis arboribus agens, in hæc verba scribit.

Ficus ibi exilia poma habet. Ipsa se semper serens, vastis diffunditur ramis: quorum imi adeo in terram incuruantur, ut annuo spatio insigantur, nouamque pro-

Ficus Indica Plinij.

paginem faciant circa parentem in orbem quodam opere topiario. Intra septem eam æstuant pastores, opacam pariter & munitam vallo arboris, decora specie subter intuenti, procúlue, fornicato ambitu. Superiores eius rami in excelsum emicant siluosa multitudine, vasto matris corpore, ut sexaginta pedes pleraque orbe colligant, umbra verò bina stadia operiant. Foliorum latitudo peltæ effigiem Macedonica [quæ à Xenophonte hederæ folio comparatur] habet: ea causa fructum integens, crescere prohibet: rarúsque est, nec fabæ magnitudinem excedens: sed per folia solibus coctus prædulci sapore, dignus miraculo arboris: gignitur circa Acefmem maximè ænem.

Meminit & lib. 7. cap. 2. Hæc [inquit] facit veritas soli, temperies celi, aquarum abundantia (si libeat credere) ut sub una ficu turme condantur equitum.

STRABO item Geograph. lib. 5. similem etiam arborem describit, tametsi nullo nomine insigniat, his verbis.

Indica arbor
admirabilis.

India multas quidem admirabiles arbores fert, è quibus est, cuius rami ad terram propendent, foliis non minoribus clypeo. Onesicritus curiosius ea persequens quæ sunt in Musicana terra Indie australissima, refert arbores quasdam ingentes esse, quarum rami cum ad duodenos cubitos creuerint, reliquum incrementum prouum faciant, deflexi quousque terram contingant, deinde terram subeant, ac radices agant veluti traduces, mox rursus in truncum exeant, a quo postquam aucti fuerint, in eodem modo flectantur, & aliam propaginem efficiant, rursusque aliam: & sic deinceps, ut ab una arbore longum umbraculum fiat, tabernaculo multis columnis nienti simile.

Ex quibus descriptionibus facile cuius colligere licet, eam arborem de qua nobis institutus est sermo, illos au-

illos auctores intelligere voluisse.

SED diligentius pressiusque Theophrastus, qui Alexandri cœtaneus fuit, quique haud dubie eorum narrationes curiosè excepit, qui sub Alexandro in Indica expeditioe militarunt. Is enim simili planè modo, paucis duntaxat notis variantibus, Ficum Indicam describit, qualis illa arbor est, cuius historiam ex Fabritij narratione dedimus.

Plantarum igitur historia lib. 4. cap. 5. sic ait. Indica autem regio arborem ficum vocatam sortitur, quæ è ramis radices demittit singulis annis, ut primo volumine retulimus: demittit autem non ex novellis, sed ex aniculis, atque etiam vetustioribus. Ille se terræ coniungentes, ceu sepem circum arborem faciunt, ita ut veluti tabernaculum condatur, quo etiam morari homines solent. Radices autem nascentes evidentissimè à ramis discernuntur: sunt enim candidiores, hirtæ, [κατὰ] tortuosæ, binæque fronde foliatæ [διφύλλοι.] Item arbor comam supernam lasciviam gerit, [ἔχει δὲ τὴν ἀνω κομὴν πρὸς τὴν] iotæque fornicatio ambitu pulchrè orbiculatur, & magnitudine vehementer excellit: quippe umbram bino stadio facere fertur: & crassitudine caudicis, plerasque ultra quàm sexaginta graduum [ἑξαέτηρ,] pedis vestigiorum orbem colligere, magna verò ex parte quadraginta. Folium pelta non minus habet, [potius ad similitudinem quàm ad amplitudinem referenda hæc comparatio] fructum admodum parvum, magnitudine ciceris, ficu similem: quamobrem Græci ficum eam arborem appellabant. Paucos verò admodum fructus fert, non tantum pro arboris magnitudine, sed etiam omnibus rebus. Nascitur arbor hæc circa Acesinem amnem. hætenus Theophrastus.

Ficus Indica
Theophrasti

Cap. 12.

C V M itaque tam multis notis Ficus Indica à veteribus

B 3

ribus

ribus descripta, cum admiranda huius arboris in India nascentis (cuius nomen vulgare sibi excidisse serîo dolet Fabricius) historia conueniat, eo audacius illi Ficus Indicæ nomen indidi, præsertim cum illam ipsam esse certò mihi persuadeam.

GARCIAM autem illius nullam mentionem facere inter tot exoticas arbores locis Goanæ insulæ vicinis nascentes, quarum descriptiones in *Aromatum historia* aspersit, satis mirari nequeo.

Nos porro iconem ex Fabricij narratione, quam concinnè ex ipsius etiam iudicio fieri potuit, adumbrare iussimus in studiosorum rei herbariæ gratiam.

CETERVM cum hac arbore cognitionem habere videtur, quam Oniedus Indicæ historiæ lib. 9. describit his verbis Latine ex Italico expressis.

MANGLE arbor est inter eas quæ in occidentali India vulgo nascuntur selectissima, cum ad ædificiorum fabricas, tum ad reliqua fabrilia opera. Crescit vliginosis locis, littore maris, & ripis fluminum torrentiumque qui in mare dilabuntur: folia habet pyri maioribus foliis similia, crassiora tamen, & aliquantum longiora: siliquas duorum palmorum longitudinis aut maiores, crassasq., Cassiæ solutiæ fructui pares, fusci coloris, pulpam medullæ ossium similem continentes, quæ Indi aliorum eduliorum penuria vescuntur: etenim satis amara est, salubrem tamen cibum esse ferunt. Ego eius nihilominus esu in morbum incidi, licet adeo delicati palati non sim, nec ab iis cibis abstinere in penuria soleam, quibus alios vesci video: imo etiam nulla urgente penuria degustare soleo, ut commodius describere queam: eaque ratione hunc fructum degustanti, sed brutorum animalium & siluestrium hominum potius cibus est.

Admiranda est eius natura, plurimæ enim simul crescunt,

Mangle historia.

crescunt, multae eius rami deorsum vergere & in radices conuerti videntur: nam præter plurimos quos erectos foliisque onustos atque ab inuicem seiunctos vt reliquæ arbores habet, multis etiam aliis cum crassioribus tum tenuioribus aphyllis sese ad aquam vsque demittentibus, & sub terra aut arena radices figentibus prædita est, qui ubi apprehenderint, alios ramos sursum vergentes proferunt: non enim minus firmiter heret quàm primarius arboris truncus, sic vt arbor multis caudicibus simul connexis constare videatur, egregio sanè spectaculo, & singulari huius arboris natura.

B

4

CARO-

CAROLI CLVSII

ATREBATIS DESCRIPTIONES

PEREGRINARVM NON-
nullarum Stirpium, & aliarum exoticarum rerum.

ARBOR FARINIFERA.

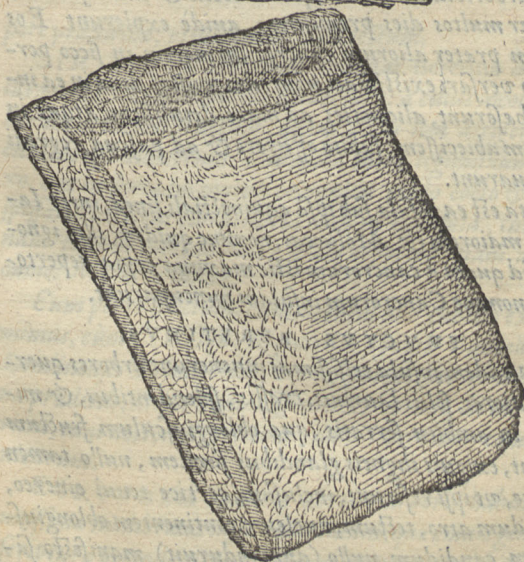
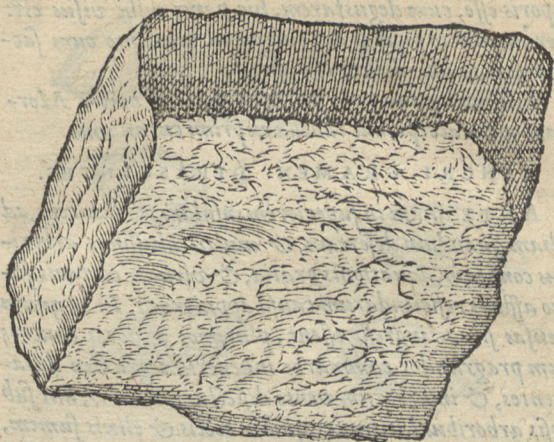

VT nostras in Garciam notas miraculo digna arbor finiit: sic earum Stirpium, quas hi, qui Generosum FRANCISCVM DRAKE comitati sunt, obseruarunt, descriptiones, ab arbore, cuius natura admiratione non caret, auspicabimur.

Arboris fariniferae historia.

IN Tarenate ergo insula Equatori proxima ad Arcticum polum vergente nascitur arborea quaedam planta, cuius truncus humana coxa crassitiem aequat, decem pedum altitudinem attingit, summo fastigio in orbiculatum caput brassica capitata instar extuberans, in cuius meditullio Natura quandam candidam farinam produxit ad illius insulae homines tenuioris fortune sustentandos: eam etenim diligenter colligunt, deinde adfusa, sine inpersa potius modica aqua fermentant, pin-sunt, & in formulas quasdam coctili latere constantes immittunt longa serie, atque prunis accensis circumquaque admotis & superetiam impositis coquunt. Sunt verò ij panes sine placentae interdum palmares, unciali crassitie, quibus illius insulae incolae calidis & recenter coctis vescuntur: at ubi induruerunt tepida aqua macerantes pulvis modo edunt. Inspidi

ARBOR

B 5

saperis

saporis esse, cū degustarem, hic panis mihi visus est: verū iniecto piperis aut cinamomi momento cum saccharo, nonnullis delicia esse queat.

Eiusmodi panis bina fragmenta qualia nostri Morgani opera accepi, hac tabella exprimi curauimus.

CANCRI GRAMEN DEPASCENTES.

ANTE quā in superiorem insulam peruenirent, ad aliam quandam desertam, & multis altissimis arboribus consitam, aquationis gratia, & virium corporis fame afflictī reficiendarum causa appulerunt. In ea quum densas siluas ingressi essent, plurimos maiores cancros tum praegrandes cammaros inuenerunt gramen depascentes, & in arborum vento disiectarum canis, aut sub ipsis arboribus latitantes, quibus coctis & elixis famem, eos per multos dies prementem, auide explerunt. Eos autem praeter aliorum cancrorum morem in sicco perpetuo versari existimāt: nam cū multos, dum in ea insula haerunt, aliquoties ad mare detulissent, atque in aquam abiicissent, subito effugere & ad pascua regredi obseruarunt.

Cancri terrestres.

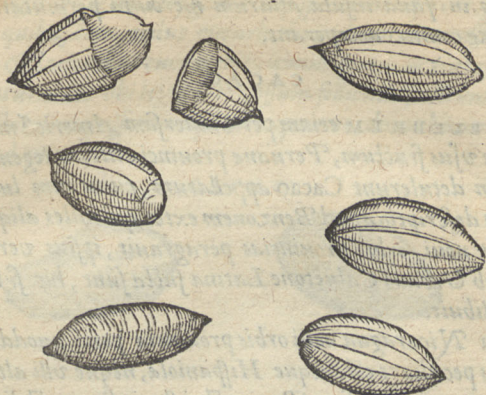
Sita est ea insula sub ipsa aequinoctiali linea, inter Iauam maiorem & Moluccas, nomine quidem illis ignota, sed quam à cancrorum istīc maxima copia repertorum nomine Cancrorum insulam nuncuparunt.

Cancrorum insula.

FRUCTVS BERETINVS.

IN eadem insula celsissimas inuenerunt arbores quercu maiores, foliis laurinis, crassis, splendentibus, & minime in ambitu serratis, quae oblongiusculum fructum ferunt, exiguis iligneis glandibus similem, nullo tamen calyce, ut ipsi referunt, inclusum, cortice tenui cinereo, interdum atro, tectum, nucleum continentem oblongiusculum, candidum, nullo (dum induruit) manifesto sapore pra-

Beretini fructus historia.

pore preditum, tenui membrana tectum.

SIMILIBVS arboribus abundat Beretina insula illi vicina, ad quam postea delati sunt: à cuius incolis illarum arborum fructum, quem prius non attigerant, edulem esse didicerunt. Eo deinde more leguminum elixo, aut in farinam contuso, & pultis modo cocto & inspissato, alterius cibi penuria cum in ea insula, tum in nani famem subleuarunt. Eam arborem etiam alunt omnes Moluccæ insule.

Eum porro fructum, cuius iconem hac tabella exprimimus, cum C. V. Dn. Richardus Garth Cancellaria Londinensis Primicerius, vir insigni pietate & doctrina preditus, atque humanissimus, & optimè de me meritus, tum noster Morganus, mihi liberaliter communicarunt.

EORVNDEM munere librum arboris habui tenuissimam membranam instar candidum, quo omnis generis scriptura perinde atque vulgari papyro excipi queat.

Papyrus ex
Iaua.

Eum in

Eum in Jaua insula aliarum mercium permutatione Drake comites acceperant.

CACAO.

Cacao.

CELEBREM etiam per uniuersam Americā multique vsus fructum, Peruana provincia littora legentes, secum detulerunt Cacao appellatum, cuius cum luculenta descriptio apud Benzonem extet, qui miles aliquot annis noui orbis provincias peragranit, ipsius verba, uti ab Urbano Calueto Latina facta sunt, hic subicere libuit.

Pomum Nicaraguæ.

IN Nicaragua noui orbis provincia pomi quoddam genus peculiare est, neque Hispaniola, neque ulli alteri Indie parti concessum. Pyri nostri specie ferme est, ligno interiore rotundo, nucis crassitudine, & dimidio amplius, optimi & incundissimi saporis: arbor procera, exiguis foliis vestitur.

Paradisus Mahumetis.

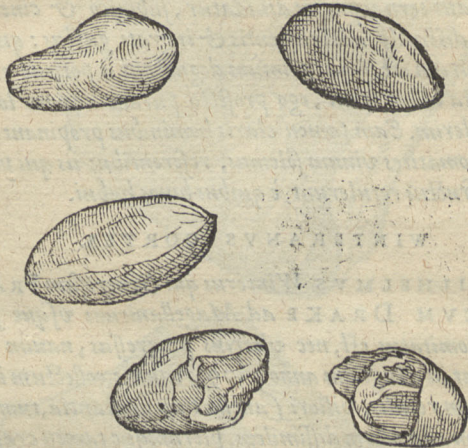
Hispani cum primū eam provinciam subegerunt, propter uberrimam omnium rerum ibi repertam copiam, eam Paradisum Mahumetis nuncuparunt. Duo inter cetera fert hac tellus nulli preterea Indie regioni concessa, excepta Guattimala, Hondurensis provincie & Mexici sinibus, totōq. noua Hispania tractu. Vnum Pauonum quoddam genus est, qui in Europam translati vulgo galline Indice vocantur. Alterum, id quod Cacauata vulgo vocant, quod monete vsus illis prebet.

Cacao historia.

Id fert arbor modice magnitudinis, nec nisi calido loco & opaco uiuit. Simulac sole tactum est, contabescit: itaque fere in siluis umbrōsi & humido loco seritur: neque id satis, sed iuxta eius generis arborem aliam editiorē plantant: quæ simulac adolescere cœpit, eius cacumen ita cōcinnant aptantque, ut adulta ea arbor Cacauatem inumbret, defendatque ita ab æstu, ut Solis radiis ledi non pos-

non possit. *Fructus amygdalarum specimen referens, siliquis quibusdam, velut cucurbitis, includitur, crassitudine & latitudine cucumeris, annuo spatio maturescit. Maturas eas ubi legere, excussum folliculis fructum super storeis expassum ad solem exponunt, donec humorem exsudauerit.*

C A C A O.

Potū ex eo confecturi, in testā fictili ad focum exsiccant: mox lapidibus, quibus pinsitur panis, contusum & cōmolitum, fusumque in patcras (quæ cucurbitæ speciei est certis arboribus per omnem Indiam nascuntur) paulatim aqua temperant, atque interdum paululo pipere, quali vulgo utuntur, condiunt, eoque in potu utuntur. Porcorum ea verius collunies quam hominum potio. Quum eam provinciam peragrarem, plusquam integrum annum ab tali lora abhorruī: sed quū mihi vini copia non esset, ne semper aquā bibere cogerer, alios imitari didici.

Ea calia

Ea calia sapore aliquantum amaro, satiat & refrigerat corpus, minimè tamen inebriat. hæc præcipua & carissima merx earum regionũ est: neque quidquam aliud Indi maiore in pretio habent, ubi quidem in usu est. Hætenus Benzo.

Amygdala planè similis est hic fructus suo putamine exempta, membrana tectus tenui, nigra, nucleo, qui in binas aut ternas partes diuidatur, subfusco & cinereis venis distincto, adstringentis & ingrati gustus: quare non mirum est, si qui primum degustant a potione ex eo confecta abhorreant, ego profecto puram aquam longè prætulerim. Eam tamen claris hominibus propinant, ut nos aromatites vinum solemus, referentibus iis qui paniculos fructus retulerunt, è quibus binos habui.

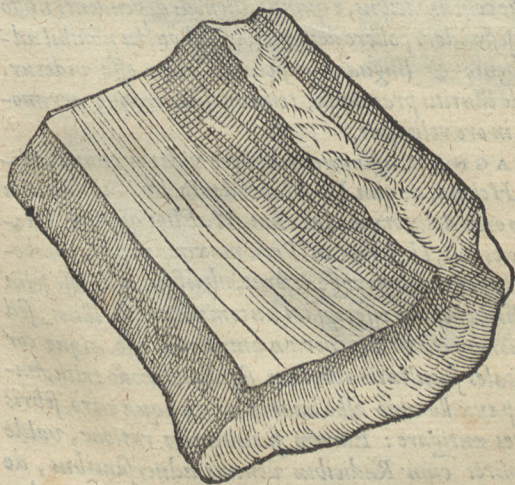
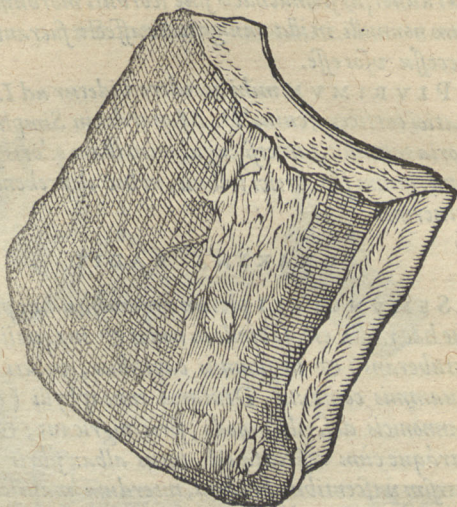
WINTERANVS CORTEX.

VWinterani
corticis hi-
storia.

WILHELMVS Winterus qui Generosum FRANCISCVM DRAKE ad Magellanicum vsque fretum comitatus est, nec ulterius progressus, nauim cui præerat in Angliam anno 1579. reduxit, collectum istic corticem retulit, viliori Canellæ tum substantia, tum colore non admodum dissimilem, plerumque tamen crassiorẽ, & parte externa vel cinereũ, vel aliquando etiam fuscum, & ulmei corticis modo scabrum, interna nonnunquam dissectum & multis rimulis hiantem ut tilia cortex, interdum etiam admodum solidum & durum, odore non ingrato, sed gustu perquam acri, & linguam faucẽsque non leuius urente quam piper.

ILLIUS facultates nullas exploratas habuit: sed eo, dum recens esset, partim melle condito, ut acrimoniam deponeret, partim resiccato & in pollinem trito, ut in eduliis canellæ aliorumque aromatum vicem præberet, vsi sunt qui ea navi vehebantur. Postea tamen intel-

WINTER-

lexi ad-

lexi aduersus stomachacis siue scorbuti morbum, quo eorum nonnulli in illa navigatione affecti fuerant, optimo successu vsos esse.

PLVRIMVM mihi accedere videtur ad Ligni aromatici corticem, cuius D. Monardes in *Simplicium historia* meminit, tamen si singularem illam odoris fragrantiam, quam suo cortici tribuit, in hoc deprehendere non potuerim.

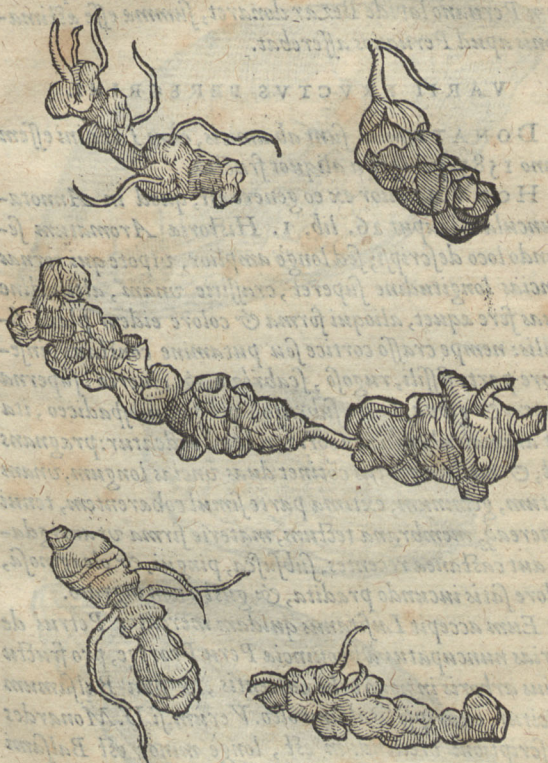
DRAKENA RADIX.

Drakeng radice
histo-
ria.

SEMVNCIALI plerunque crassitudine prelongaque hæc radix est, subinde in nodos & inæqualia capita extuberans, & in summis capitibus, veluti è crassis squammis contexta, Dentariæ enneaphylli (quam in Pannonicis describo) modo, foris nigricans, & rugosa duraque cum resiccata est, intus alba: fibris tenuibus sparsim nascentibus prædita, interdum maiusculis fractuque contumacibus, è quibus alij nodi dependent: nullo manifesto odore pollere deprehendi: sed gustu nonnihil adstringente & linguam exsiccante initio esse videtur, deinde diutius præmansa, tenuem suauemque acrimoniam in ore relinquit.

MAGNAM affinitatem habere videtur cum Radice S. Helenæ, de qua D. Monardes in lib. *Simplicium* è nouo orbe delatorum. Sed cum M. Eliot qui Dn. Drake comes fuit, Hispanos in Peru maximo in pretio habere, nec pretio redimi posse referat, ab iis que didicisse folia præsens venenum esse, ipsam autem non modo illius, sed reliquorum etiam venenorum antidotum esse, atque cor & vitales facultates roborare, si pollinis modo trita, manè ex pauxillo vino albo hauriatur; ex aqua verò febris ardores mitigare: Earum facultatum ratione, valde convenire cum Radicibus venenis aduersantibus, de quibus

DRAKENA RADIX.

quibus

quibus eodem libro Monardes: in his tamen aromaticum saporem & caloris gradum desidero quem iis radicibus tribuit.

I P S E Drake sanè, cùm mihi eas quas hìc exprimo, cum Peruano lapide Bezar donaret, summa esse æstimationis apud Peruanos asserbat.

VARIi FRVCTVS PEREGRINI.

DONATI mihi sunt ab amicis, cùm Londini essem anno 1581. peregrini aliquot fructus.

- I. HORVM maior ex eo genere est, quod in Annotatiuncula ad caput 26. lib. I. Historie Aromatum secundo loco descripsi; sed longè amplior, utpote qui ternas uncias longitudine superet, crassitie unam, altitudine duas fere æquet, alioqui forma & colore eidem planè similis: nempe crasso cortice seu putamine constans, inferiore parte sessili, rugosò, scabròve & cinereo, superna autem & gibba, laui, subrufo, vel potius spadiceo, ita ut animalculum duro corio tectum videatur: prægnaus est, & nucleum intus cõtinet duas uncias longum, unam latum, germinum, extima parte simul coherentem, tenui cinereaq; membrana tectum, materie firma ut amygdala aut castaneæ recentes, subsusca, pingui, & oleaginosa, odore satis incundo prædita, & gustu non ingrato.

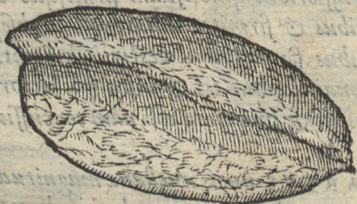
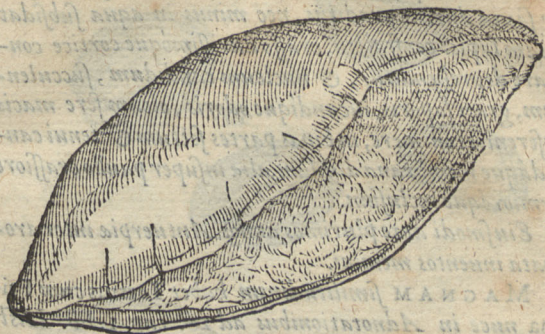
Balsami fructus.

Eum accepit Lusitanus quidam mercator Petrus de Frias nuncupatus à pronincia Peru Prorege, pro fructu illius arboris in nouo orbe nascentis, ex qua Balsamum elicitur, cum ipso Balsami oleo. Verum, si D. Monardes descriptioni credendum est, longè minor est Balsami fructus. Consule finem capitis 8. ipsius Hist. Simplic. ex nouo orbe delatorum, quam pridem Latinam fecimus.

- II. ALTER nucis inglandis fere magnitudine est, extima parte latiusculus, totus rugosus, atque ut nucis in-

BALSA-

BALSAMI FRUCTVS.

C 2

glandis

glandis putamen inequalis, niger, sed magna ex parte veluti crusta quadam durissima & cinerea tectus: lenis est & minimè ponderosus, tametsi admodum solidus sit, & saxeæ duritiæ præditus, nec minus in aqua subsidat quam lapis: contractus, crasso durissimoque cortice constare deprehenditur, & nucleum candidum, succulentum, grati saporis, incandique odoris, oleum fere macis referentis continere, in binas partes sectum & tenui candidaque membrana diuisum, alia insuper paullo crassiore firmioréque inclusum.

Eiusmodi ante plurimos annos Antuerpie inter aromata inuentos memini.

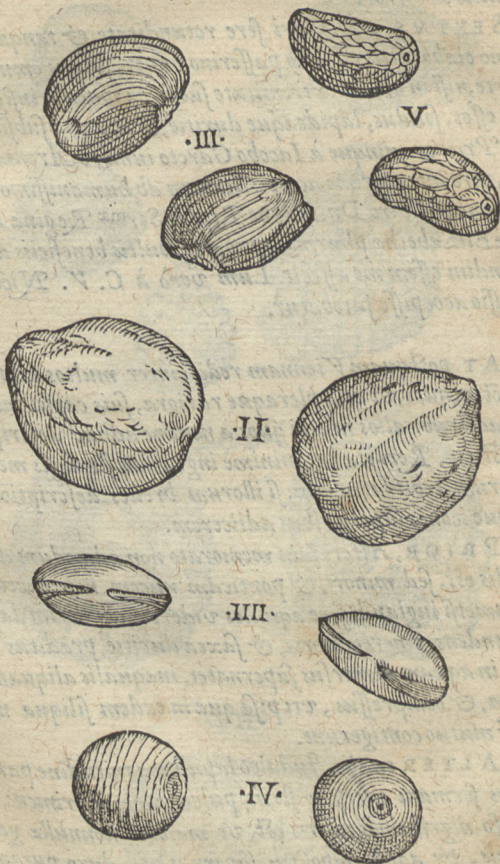
III. MAGNAM similitudinem habet Tertius cum Prima nuce in Adnotationibus ad 26. cap. I. lib. Hist. Aromatum descripta, sed paulo minor est, angulosus, niger, crassioribus quibusdam firmisque villis ipsi incumbentibus & firmiter inherentibus obseptus, altera parte tribus foraminum vestigiis insignitus, quorum tertium maiusculum est & infra spectat: præduro putamine constat & prægnans est, nam concussus crepitat & sonitum edit.

IIII. QVARTVS nucis auellaneæ magnitudine, & eiusdem colore, putamine duro, veluti in duas partes diuiso, nucleum intus continens.

Similes aliquando Granatæ in Hispaniis accepi ab Ill. Dn. Didaco ab Stuniga, recens ex Aphrica (el peñon de Velez arce ab Hispanis occupata) delatos, nucleum continentes album, dulcem: quas ad Vnguentariæ nucis genus aliquod referendas existimabam.

V. QVINTVS, duntaxat nucleus est suo putamine siue cortice exemptus, firmus, tenui membrana fusca & multis venis distincta, firmiterque ipsi nucleo inherente tectus: ipsa materies firma est, candida, pulpæ nucis indicæ siue

VARII FRUCTVS.

C 3

dica si-

dica sine Cocci similis, nullo quidem odore prädita, sed satis grato sapore. Calidum in primo gradu, aut secundi initio arbitror.

VI. SEXTVS, orbiculari fere rotunditate & tanquam torno elaboratus est, ouo passerino minor, flauus omni ex parte, nisi in altera extremitate subfusca macula insignitus esset, solidus, lapideaque duritie, & in aqua subsidens.

Priores quinque à Iacobo Gareto iuniore Aromatario, viro integerrimo accepi: Sextum ab humanissimo doctissimoque viro Dn. Ioanne Ritzio Serma Regine Anglie Elizabethæ pharmacopœo, qui multis beneficiis dum Londini essem me affecit. Eum verò à C. V. Nicolao Rassio accepisse fatebatur.

AT postquam Viennam redij, inter multos exoticos fructus, quos, ut alia pleraque rariora, suis capsis inclusos adseruo: alios inueni quos à nemine adhuc descriptos existimo. Rem itaque minimè ingratam studiosis me facturum arbitratus sum, si illorum breues descriptiones, atque icones superioribus adiicerem.

PRIOR, Alteri iam memorato non admodum dissimilis est, sed minor, & ponticam nucem non excedens (tamen si inglandi fere æquales videre meminerim) levis, splendens, cinerei coloris, & saxeæ duritie præditus, licet in aquam demersus supernatet, inæqualis aliquantulum, & compressus, uti pisa quæ in eadem siliqua nata sese mutuo contigerunt.

ALTERONALIS, Iudaico lapidi magnitudine par, & eius formam exceptis striis pulcerrimè exprimens, ex rufo nigricantis coloris est, ut maiores nonnullæ gallæ, levis, & aquæ impositus supernatans, duro putamine constans, ac nucleum continens.

TERTIVS illo minor, & mediocrem nucem auellanam

I.

II.

III.

III.

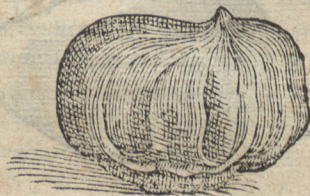
V.

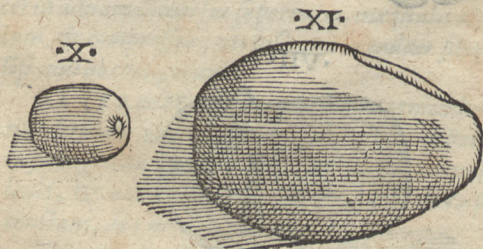
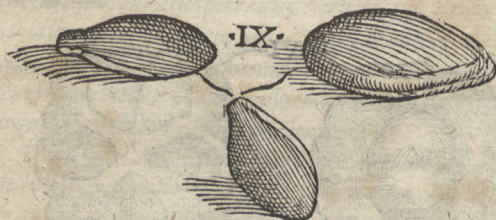

VI.

VII.

nam non excedens, orbicularis fere, nisi infima parte paulo angustior in triangularem veluti cuspidem desineret, colore alteri similis est, & tamet si levis, in aqua subsidens & imum petens, duro crassoque putamine constat, & nucleum candidum tenui fusca membrana tectum continet.

Utrumque hunc anno humana salutis 1579. Londini nactus sum à nostro H. Morgano, qui ex ea Nigritarum in Aphrica regione quæ vulgo Guinea appellatur, & circiter quinque gradus ab æquatore distat, eodem anno delatos asserebat: eam ob causam initio subsequenti anni, maiorem unum, & minores duos, quorum alter suo putamine exemptus erat, terre in fictili credidi: sed neuter natus est, quemadmodum nec sequentium nonnulli, quos cum in Belgio, tum hîc terra commisi.

QUARTO spherica pene est figura, magnitudo fere uncialis, putamen crassum admodum & durum, perpetuis tuberculis undique obsitum; coloris flavescentis, linea eminentiore transuersum secante, quam, ut in inglandibus, putaminum coniunctionem & commissuram esse arbitror.

QUINTO plane spherica est forma, magnitudo vulgaris globuli bombardici, putamen eiusdem cum superiore coloris, & perpetuis similiter tuberculis, at non adeo crassis obsitum, nullaque linea cinctum.

SEXTVS, officinarum Nuce vomica maior est, planus idem atque similis coloris, nempe cinereus, superna parte paulo eminentior, & in ambitu quodammodo sinuosus, infima verò, quinque grana inter se disiuncta, & veluti ipsi impressa ostendens, mespilorum setaniorum officulis non valde absimilia, quæ exempta, satis alta lacunarum vestigia relinquunt. Totus lignea duritie præditus est.

SEPTIMI forma etiam plana est, sed à superiore discrepans, rugosa & nonnullis locis intumescens, color ex cinereo nigricans, qualis in nonnullis Cajous fructibus, quorum iconem & historiam libro *Aromatum* cap. de *Anacardio* dedi. Is per medium sectus nulla grana, sed splendentem quandam nigrumque succum iam concretum & induratum duntaxat continere deprehenditur: itaque inter fructus potius vitia, quam inter fructus numerandum censeo.

Hos omnes cum *Acacia* vera siliquis & seminibus, parvis quibusdam conchylis, & aliis quisquiliis in *Piperis* repurgatione & delectu aliquando inuentos memini. Sequentes verò olim novo orbe delatos ex Hispaniis accepimus.

OCTAVVM, *Pinei* alicuius generis nucleos esse existimo, adeò nostratis *pinæ* nucis sine strobili nucleos referunt, licet plerumq. nostris sint & longiores & crassiores: durum similiter putamen & idem color.

IN NONO quedam est varietas: nam alter altero maior & amplior est, licet color & forma propemodum eadem. Planus est & oblongiusculus, altera parte latior, altera angustior, glaber & lenis, totus fusci aut interdum spadicei coloris, nisi linea quedam candicans, qua parte suo fructui adhesit (nam altero inclusus fuisse videtur) varium faceret: prægnans est, & sonitum edit.

Hi duo pepitas del Peru, id est, acinorum *Peruanorum* nomine insignes missi fuere.

DECIMVS *Cassie solutinae*, aut *Cerati*orum semen magnitudine equat, cui etiam forma persimilis est, sed tumidior aliquantum, & colore differens, qui in hoc egregie rubet ut in *Oxyacantha* fructu, solidus & durus, atque in aqua subsidens & immum petens: siliqua aut alio fructu inclusum fuisse arbitror.

Eum no-

Eum nomine Mates accepi.

POSTREMUM locum occupabit Phasiolus ille colore Macounæ simili, hoc est, ex spadiceo nigricante, sed planiore longiorēque forma, hilo non admodum magno, cuius ad Epistolam Petri de Osma Nicolao Monardes inscriptam, postrema editione memini, quique Divo Maximiliano II. felicissima memoria Casari ex Hispaniis missus fuit Haba de India muy larga, id est, Fabæ Indicæ prælongæ nomine. Aqua mersus innum petit.

ANTVERPIÆ

EXCVDEBAT FINIS. TYPOTH.

VS PLANTINVS ARCHT.

TYPGRAPHVS ANNO CLO.

IO. LXXXIII. MENSE FEB.

ANTVERPIAE
EXCVDEBAT CHRISTOPHO-
RVS PLANTINVS, ARCHI-
TYPOGRAPHVS, ANNO CLO.
IO. LXXXII. MENSE FEB.

FLORVM ET
CORONARIARVM
CERAMORVM
VITRIFICARVM
DE PRAEVALVM
HISTORIARVM

PER V. M. A. T. S. D. D. S. P. A. D.
PER V. M. A. T. S. D. D. S. P. A. D.

PER V. M. A. T. S. D. D. S. P. A. D.

ANITTELA
PER V. M. A. T. S. D. D. S. P. A. D.
PER V. M. A. T. S. D. D. S. P. A. D.

ANTVERPIAE
EXCUDERAT CHRISTOPH-
RVS PLANTINVS ARCHI-
TYPOGRAPHVS, ANNO MD-
LO LXXXIII MENSE FEB